

فروغ

پژوهشگاه: ۵۸

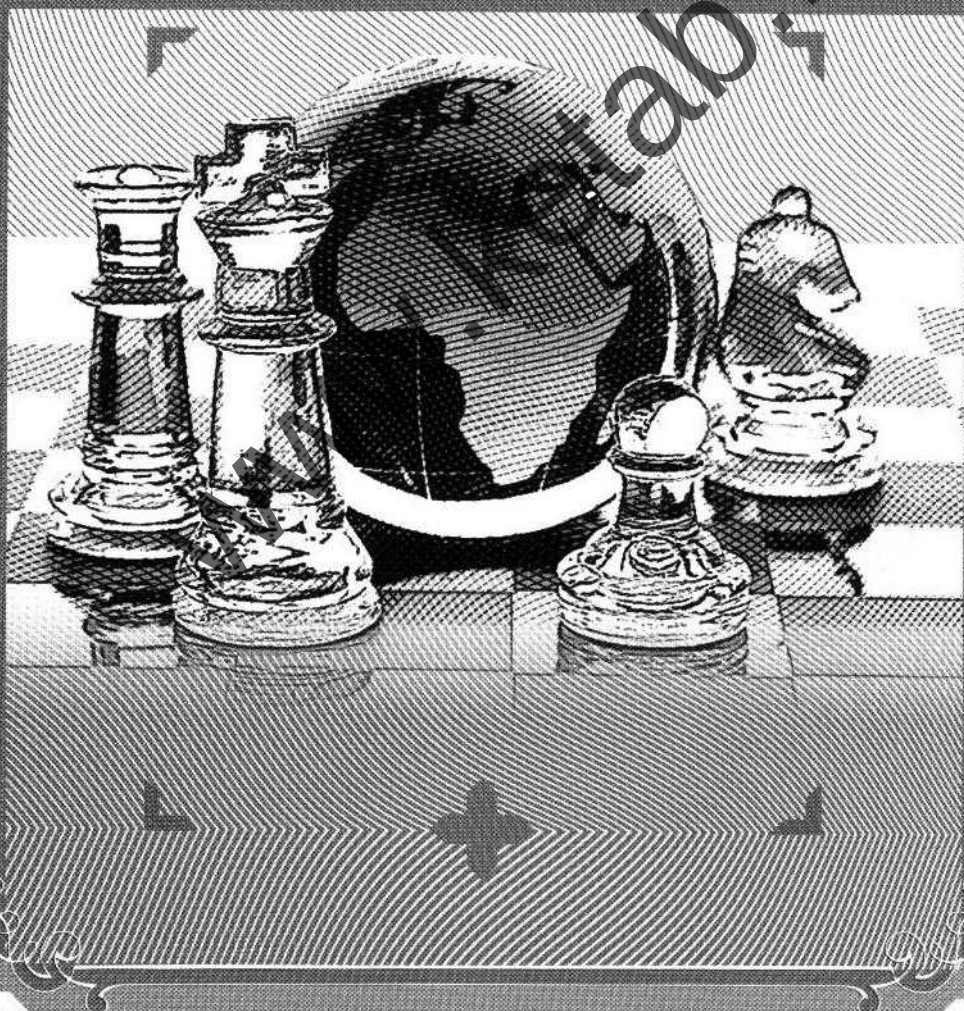
مدیریت بحران: ۱۷

سناریوی نویسی

در مدیریت بحرانهای طبیعی

تألیف: سید مهدی هاشمی، امیر محمودزاده، فریا یوسفی

سرشناسه: محمودزاده، امیر، ۱۳۵۵ -

عنوان و نام پدیدآور: سناریو نویسی در مدیریت بحران های طبیعی

تألیف: امیر محمودزاده، قریبا، یوسفی، سیدمهدی هاشمی؛ مدیریت تولید پژوهشگاه

مهندسی بحرانهای طبیعی شاخص پژوه

مشخصات نشر: اصفهان، علم آفرین، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۲۰۰ ص: جدول، نمودار

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۵۰-۳۴-۷

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه، ص ۱۹۲-۱۸۸

موضوع: آینده پژوهی

موضوع مدیریت بحران

موضوع: مدیریت بحران - برنامه ریزی

شناسه افزوده: هاشمی، سیدمهدی، ۱۳۵۱ -

شناسه افزوده: یوسفی، قریبا، ۱۳۴۴ -

شناسه افزوده: پژوهشگاه مهندسی بحران های طبیعی شاخص پژوه

رده بندی کنگره: ۱۳۹۲، ۹۷۸/۶۰۰/۵۴۵/۳۴

رده بندی دیویی: ۰۰۳/۲

شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۲۵۸۷۸

سناریو نویسی در مدیریت بحران های طبیعی

تألیف: سیدمهدی هاشمی، قریبا، یوسفی، امیر محمودزاده

طرح و کرافیک: کرافیک کویا

طرح بسم: علی زیبایی

صفحه آرای و تنظیمات: کانون پژوهش

ناشر: انتشارات علم آفرین

ناشر همکار: انتشارات پارس ضیاء

مدیریت تولید: پژوهشگاه مهندسی بحران های طبیعی شاخص پژوه

آماده سازی و نظارت بر چاپ: دفتر خدمات کتاب و نشر ۲۲۰۴۷۲۲-۳۱۱

لینوگرافی متن: کوثر، لینوگرافی رنگی: آسمان

چاپ رنگی: چاپ ملت، چاپ متن: چاپ ایلیا

صحافی: تیراژه

نوبت چاپ: چاپ اول، ۱۳۹۲، ۱۰۰۰ نسخه، وزیری.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۵۰-۳۴-۷

ISBN: 978-600-5450-34-7

فهرست

۹	پیشگفتار.....
۱۱	فصل اول : آینده پژوهی.....
۱۲	مقدمه.....
۱۲	ضرورت آموزش آینده پژوهی.....
۱۳	نگاهی گذرا به تاریخچه آینده پژوهی.....
۱۳	آینده پژوهی و خاستگاه های اولیه آن.....
۱۴	ماهیت آینده پژوهی.....
۱۵	۰. رایج ترین روش های کاربردی در اطلاعات.....
۱۵	۳. شرح روش های انتخابی.....
۱۶	۳.۱ گروه های کارشناسی.....
۱۶	۳.۲ پیمایش های دلفی.....
۱۶	برون یابی مجموعه های زمانی مانند مردم شناسی.....
۱۷	۳.۳ مشاوره.....
۱۷	۴. تحلیل اهداف.....
۱۷	۵. سناریونویسی.....
۱۸	۶. پرس نگر.....
۱۸	۷. مدل سازی.....
۱۸	۸. مشابه سازی ها و بازی ها.....
۱۹	۹. طوفان فکری.....
۱۹	۱۰. تبارشناسی.....
۱۹	۱۱. فناوری های حساس.....
۱۹	۱۲. تحلیل تأثیر متقابل.....
۱۹	۱۳. تحلیل ریخت شناسی.....
۲۰	۱۴. تحلیل محتوا.....
۲۰	۱۵. تحلیل ثبت اختراع.....

۱۶. تجسم سازی ۲۰
۱۷. خیال پردازی علمی ۲۰
- پیشرفت روش های آینده پژوهی موجود ۲۱

فصل دوم: برنامه ریزی بر پایه سناریو ۲۳

- مقدمه ۲۴
- خاستگاه سناریو ۲۴
- ویژگی و مزیت های رقابتی سناریو ۲۵
- چرا به یک مورد نیاز داریم؟ ۲۶
- باید چه کار کنیم؟ ۲۷
- چه کسی باید به هدایت کار بپردازد؟ ۲۷
- برون داده های این گام کدامند؟ ۲۸
- گام بعدی چیست؟ ۲۸
- در این گام باید چه کار کنیم؟ ۲۹
- نحوه ی جلب مشارکت آن ها ۳۰
- برون داده های این گام کدامند؟ ۳۱
- گام بعدی چیست؟ ۳۲
- برون داده های این گام کدامند؟ ۳۳
- گام بعدی چیست؟ ۳۴
- چرا به تسهیل کننده نیاز داریم؟ ۳۷
- نقش تسهیل کننده چیست؟ ۳۸
- تسهیل کننده چه کسی است؟ ۳۸
- تسهیل کننده باید چه ویژگی ها/نقاط قوتی داشته باشد؟ ۳۸
- مسئولیت های گروه سناریوسازی کدامند؟ ۳۹
- نحوه ی شکل گیری گروه ۴۱
- چرا به گردآوری اطلاعات نیاز داریم؟ ۴۲
- باید چه کاری انجام دهیم؟ ۴۲
- نحوه ی انجام کار ۴۳
- کنار هم قراردادن اطلاعات داخلی موجود ۴۳
- انجام تحقیقات ثانویه ۴۴
- چگونه فرایند گردآوری اطلاعات موفقیت آمیز خواهد بود؟ ۴۴
- چرا باید دوباره بر تصمیم تمرکز کرد؟ ۴۵
- اهمیت توسعه مدل محیط خارجی ۴۶
- گروه چگونه این گام را بر می دارد؟ ۴۷

فهرست مطالب [۷]

۴۸	 برون دادهای این گام کدامند؟
۴۹	 چرا اکنون به تحقیقات نیاز داریم؟
۵۰	 باید چه کاری انجام دهیم؟
۵۰	 چگونه آن را انجام می دهیم؟
۵۱	 نتایج کار چگونه ارایه می شوند؟
۵۲	 ما نیاز به تمرکز بر مسایل کلیدی داریم
۵۳	 نحوه انجام کار
۵۶	 برون دادهای این گام کدامند؟
۵۷	 گام بعدی چیست؟
۵۹	 باید چه کار کنیم؟
۶۰	 برون دادهای این گام کدامند؟
۶۰	 گام بعدی کدام است؟
۶۱	 در این گام چه باید کرد؟
۶۸	 تنظیم فرآیند با نوع تصمیم
۶۹	 ارزیابی حساسیت/ریسک برای تصمیم اقدام/عدم اقدام
۷۰	 ارزیابی راهبرد موجود
۷۱	 توسعه راهبرد (استفاده از سناریو «برنامه ریزی متمرکز»)
۷۲	 شناسایی فرصت های رشد
۷۳	 توسعه راهبرد (بدون استفاده از سناریوی برنامه ریزی متمرکز)
۷۴	 انجام فعالیت ها برای حرکت از سناریوها به راهبرد
۷۴	 فعالیت های پایه و اساسی این فرآیند عبارتند از :
۷۵	 فعالیت نخست توسعه بدیل ها برای ارزیابی
۷۸	 فعالیت دوم تعریف معیارهای ارزیابی ما
۷۸	 تعریف معیار باید دارای سه عنصر باشد
۸۰	 فعالیت سوم انجام ارزیابی ها
۸۱	 فعالیت چهارم انتخاب بهترین راهبرد
۸۲	 عوامل کلیدی موفقیت در توسعه توصیه های تصمیم
۸۳	 توصیه های نهایی گروه سناریوسازی
۸۴	 نشانگرها و علایم کدامند؟
۸۵	 نحوه شناسایی آن چه که باید پایش شود
۸۵	 معیارهای کلیدی گروه در انتخاب نیروها و علایم عبارتند از :
۸۶	 تبادل و ارتباط ابزار مشارکت سازمان است
۸۶	 ارتباط و تبادل باید چه کاری را انجام دهد؟
۸۷	 عوامل طراحی ارتباط و تبادل

[۸] سناریو نویسی در مدیریت بحران های طبیعی

این گام چگونه اجرا می شود؟.....	۸۸
منابع و مأخذ :.....	۹۱

فصل سوم : بحران و مدیریت بحران ۹۵

مقدمه.....	۹۶
بحران.....	۹۶
تعاریف دیگری از بحران.....	۹۶
مدیریت بحران.....	۹۷
مراحل مدیریت بحران.....	۹۷
مدیریت بحران.....	۹۸
مدل چهار لایه برای تدبیر بحران ها.....	۹۹
تأثیر بحران بر مدیران.....	۹۹
انواع بحران.....	۱۰۰
چرخه مدیریت بحران.....	۱۰۱
اثرات عمومی بحران.....	۱۰۱
خصوصیات بحران.....	۱۰۲
اقدامات لازم برای مواجهه با بحران.....	۱۰۲
نتیجه گیری.....	۱۰۲

فصل چهارم : مثال هایی از برنامه ریزی بر پایه سناریو در مدیریت بحران ۱۰۵

مقدمه.....	۱۰۶
تکنیک های موثر در سناریو نویسی.....	۱۰۶
الف) تکنیک های رسانه ای.....	۱۰۶
ب) تکنیک های دوره زمانی.....	۱۰۶
تکنیک های مفهومی.....	۱۰۸
د) تکنیک های بازیگر محور.....	۱۰۹
برنامه مانور زلزله شرکت گاز	۱۱۵

واژگان تخصصی : مدیریت بحران و سناریو نویسی..... ۱۶۷

پیشگفتار

ایران، ششمین کشور بلاخیز جهان و چهارمین کشور در بروز بلایای طبیعی در آسیا و دهمین کشور زلزله خیز جهان است. طی ۹۰ سال اخیر به علت بلایای طبیعی قریب به ۲۰۰ هزار نفر در ایران کشته شده اند که حدود ۷۶ درصد آن بر اثر زلزله بوده است و تنها ۳ درصد از شهرهای ایران در نواحی کم خطر قرار دارند به طوری که از مجموع ۴۰ بلایای طبیعی شناخته شده در جهان ۳۱ نوع آن در کشور ما رخ می دهد. ۷۰ درصد کشور ایران در معرض خطر زلزله و ۵۰ درصد آن در خطر سیل و در مجموع ۹۰ درصد جمعیت کشور در معرض خطرات ناشی از سیل و زلزله قرار دارند. سالانه حدود ۱۰۰۰ زلزله در ایران رخ می دهد که متوسط خسارات ناشی از این زلزله ها ۱۰۰۰ میلیارد تومان می باشد و به طور متوسط ۲۴۰ مورد آن بالای ۴ ریشتر است. ۸۰ درصد خاک ایران با خطر بالای زلزله و ۱۶ درصد با خطر متوسط و ۴ درصد با خطر نسبی پایین مواجه هستند. بر همین اساس به طور کلی باید گفت: بحران در کشوری مثل ایران واژه ناآشنایی نیست اما مدیریت بحران آن هم به شکل بهینه از جمله مواردی است که باعث می شود از بحران به عنوان فاجعه و یا حادثه با مفهوم مثبت یا منفی آن یاد شود؛ سناریو نیز از جمله مفاهیمی است که در دنیای کنونی رونق فراوانی یافته است و نباید از مزایای آن مخصوصاً در بخش مدیریت بحران غافل بود. کتاب حاضر در ۴ فصل تنظیم شده است، فصل نخست در خصوص آینده پژوهی و اینکه و خاستگاه های آن صحبت به میان آمده است؛ فصل دوم تحت عنوان برنامه ریزی بر پایه سناریو به تشریح گام به گام فرآیند سناریو نویسی پرداخته شده است؛ در فصل سوم در خصوص بحران و مدیریت بحران توضیحاتی داده شده است و در فصل آخر که فصل چهارم می باشد به ارائه مثال هایی از برنامه ریزی بر پایه سناریو در مدیریت بحران اشاره شده است. در آخرین بخش این کتاب واژگان تخصصی در زمینه بحران و سناریو نویسی عنوان شده است. نکته قابل ذکر برای خوانندگان این کتاب این است که همانطور که در عنوان مطرح گردیده این کتاب با محوریت برنامه ریزی بر پایه سناریو می باشد و این مسئله با تاکید بر مدیریت بحران عنوان گردیده است؛ در قسمت های اولیه کتاب بحرانهای سازمانی و ... مورد توجه است که می توان در قسمت های تئوریک و

[۱۰] سناریو نویسی در مدیریت بحران های طبیعی

علمی آن بحران های طبیعی را نیز مد نظر قرار داد ولی در فصل آخر آنچه به عنوان مثال آورده شده است تنها بر بحران های طبیعی تاکید دارد زیرا این نوع از بحران ها خطرناک تر بود و پیامدهای آن ممکن است مرگ بار باشد بر همین اساس مثالهای کاربردی تر برای استفاده بهینه بیان شده است.

www.ketab.ir